

SITUACIÓ DE LA SEQUERA A CATALUNYA

(17 de gener de 2024)

1. ARGUMENTARI

- Fa gairebé tres anys que Catalunya pateix una de les sequeres més greus de la història. I tot i que fins ara el país ha pogut anar trampejant la falta de pluges, ens estem apropant a una situació crítica que pot implicar la necessitat d'assumir mesures dràstiques.

- Quan les conques internes de Catalunya estiguin per sota dels 112 hectòmetres cúbics (16%), el Govern de Pere Aragonès haurà d'activar el pla d'emergència amb restriccions "extraordinàries" en els usos de l'aigua amb "impactes directes sobre la vida de les persones i l'economia": s'establirà una dotació màxima de 200 litres per habitant i dia que podrà baixar fins als 160 en cas d'emergència extrema. A més, se suprimirà el reg agrícola i es limitaran els consums industrials i empresarials.

→ Com hem arribat fins a aquesta situació?

- En primer lloc, cal tenir en compte que la sequera -entesa com a reducció progressiva dels recursos hídrics disponibles i amb episodis extrems cada cop més freqüents-, no és una situació excepcional, puntual, sinó que és una conseqüència inevitable de l'agreujament de les afectacions del canvi climàtic no sols sobre el règim de pluges i els cabals dels rius, sinó sobre el conjunt dels elements del nostre entorn. És a dir, que la manca de pluges accentua una sequera que és crònica, i el volum d'extracció d'aigua actual duu als sistemes fluvials a punts de no retorn
- A aquesta situació cal sumar-hi que Catalunya no es trobava preparada per afrontar aquesta situació, des de l'última sequera que havia viscut Catalunya al l'any 2008, les inversions per a proveir-se de nous recursos d'aigua han estat molt escasses per no dir inexistents. Pràcticament podem dir que la dessalinitzadora del Prat va ser l'última inversió en política hídrica del Govern de la Generalitat.
- Durant el període del 2010 fins a l'inici del nou episodi de sequera 2022-2023 s'han infra-utilitzat les plantes dessalinitzadores, no s'ha impulsat la recuperació i reutilització d'aigües, ni s'ha invertit en evitar fuites a les canonades, com tampoc s'ha treballat per aturar la contaminació de les aigües freàtiques, ni s'han limitat els usos turístics, de manera que hi hagut una extracció excessiva dels embassaments i dels pous disponibles. Podríem fer

un símil amb el conte de la formiga i la cigala, en el que el Govern ha actuat com la cigala.

- Malauradament, cal assumir que vivim en un món on les sequeres seran cada cop més freqüents a totes les regions de clima mediterrani, i de fet, ja està passant. Davant d'aquesta realitat, és inconcebible no actuar. Però encara és més inconcebible apostar per polítiques que assequen el futur, l'exemple paradigmàtic de la qual és l'aposta per la construcció del casino més gran d'Europa al Camp de Tarragona que consumiria tanta aigua com una ciutat de 30.000 habitants, tal com proposen el PSC, ERC i Junts
- La realitat actual és que el país pateix una de les pitjors sequeres de la seva història i el Govern no ha estat capaç de planificar la resposta, la qual cosa genera que moltes de les actuacions estructurals necessàries no estaran operatives fins un termini de com a mínim dos anys.
- Tanmateix, arribats a l'escenari de les restriccions és necessari exigir equitat en aquestes. No pot ser que els primers en pagar siguin la ciutadania i els agricultors mentre es manté la barra lliure al turisme.
- I evidentment cal afrontar la situació no sols amb mesures conjunturals per sortir del mal pas i tornar al règim d'explotació insostenible dels recursos disponibles, cada cop més escassos, sinó que calen mesures estructurals, valentes i que no pretenguin resoldre el problema en una part del territori a costa d'altres. És a dir, la el transvasament de l'Ebre a Barcelona (interconnexió de xarxes), no és cap solució estructural perquè com podem confiar la garantia de subministrament d'uns territoris a costa d'uns altres en situació igual o pitjor, segons la conjuntura?
- Si amb la gestió de la COVID vam demostrar que davant una amenaça col·lectiva es podien unificar tots els esforços cap a un objectiu. Avui es tracta, no obstant això, d'anar més enllà. Es tracta d'entendre que les institucions han de deixar de ser una eina pensada únicament per a "reparar", per a passar a ser un instrument que ens permeti "preparar". Enfront de l'emergència climàtica es tracta, llavors, no només de frenar l'escalfament global, sinó de reorganitzar la vida per a planificar els canvis que no tenen perquè produir-se necessàriament en forma de catàstrofe si sabem anticipar-nos des de les polítiques públiques.
- **Davant de l'emergència climàtica cal actuar per garantir un futur d'esperança. La sequera no es solucionarà ni amb macroprojectes ni mirant al cel i esperant que plougui, sinó amb planificació ecològica.**
- En aquest context, és de sentit comú:
 - Impulsar la regeneració d'aigües, la dessalinització i la recuperació de pous.

- fer front al problema històric amb la contaminació dels aqüífers a Catalunya, ja que set de cada deu estan contaminats per l'abocament de purins.
- promoure canvis d'usos particulars.
- promoure la gestió pública de l'aigua que ha demostrat ser més eficient

→ QUÈ POT FER CATALUNYA DAVANT LA SEQUERA?

- El primer requisit és garantir el manteniment en bon estat del cicle integral de l'aigua, és a dir, la preservació de la quantitat i la qualitat del conjunt de les "masses d'aigua": rius, rieres, zones humides... Però també les aigües freàtiques i les aigües litorals. Això es tradueix en la necessitat de protegir les capçaleres dels rius i les seves riberes, garantir que mantinguin tot l'any un "cabal ecològic" evitant tant la sobre-explotació com la contaminació de les aigües superficials i freàtiques de forma que les captacions per cobrir les necessitats humanes no acabin destruint o reduint fins a extrems irrecuperables els pocs recursos disponibles. És important entendre que les masses d'aigua a banda de ser un recurs hídric també són espais d'una biodiversitat essencial.
- No es tracta de criminalitzar a ningú, però sí d'exigir que cada sector econòmic, cada grup social i cada administració assumeixi responsabilitat per abordar la problemàtica de l'aigua com el que és: un problema estructural, conseqüència del canvi climàtic, i que per tant sols es pot abordar i resoldre de forma integral, amb actuacions transversals que abordin l'eficiència hídrica com:
 - Noves polítiques d'ordenació territorial per reequilibrar Catalunya des del punt urbanístic, econòmic i demogràfic, per ajustar-se millor a les disponibilitats d'aigua i d'altres recursos de proximitat.
 - Reduir o renunciar a aquelles activitats terciàries i a aquelles infraestructures que contribueixin a agreujar l'emergència climàtica i que generen grans consums d'aigua: Hard Rock i d'altres activitats turístiques i hoteleres, camps de golf, ampliació d'aeroports, terminals de creuers...
 - Nou Pla de regadius per tot Catalunya: substituir els recs a manta, fomentar els regadius per goteig, canviar o millorar el tipus de plantacions per fer-les més resistents i resilients fomentant els conreus ecològics, reduir les macro-granges i retornar algunes terres de regadiu al secà.
 - Reduir les emissions de purins i de nitrats, recuperar els aqüífers contaminats

- Completar les obres pendents del Pla d'abastament d'aigua que van quedar paralizades l'any 2010.
- Millorar i ampliar els sistemes de depuració d'aigües residuals, per permetre la reutilització i millorar de les infraestructures d'abastament d'aigua en alta i en baixa per reduir les pèrdues en la xarxa.
- Promoure un "PACTE DE L'EBRE" com es va fer amb el "PACTE DEL TER", per garantir la preservació dels cabals de l'Ebre, reduir i recuperar cabals del transvasament, recuperar el Delta de l'Ebre i promoure la recuperació social, econòmica i ambiental de les Terres de l'Ebre.

2. DADES PER UTILITZAR

- A Catalunya, només un 38% de les masses d'aigua presenten un estat favorable en termes de qualitat i el 55% dels rius i els aiguamolls de les conques internes incompleixen els objectius de la Directiva Marc de l'Aigua (ACA).
- Els peixos mediterranis han descendit un 90% en els rius catalans, un percentatge tan elevat que s'acosta al col·lapse dels ecosistemes que acullen a aquestes espècies autòctones.
- **2021, 2022 i 2023 van ser els anys més secs des de 1914**, quan es van començar a prendre registres. El 2023 va tancar amb un 50% menys de pluja que la mitjana dels últims 30 anys, segons el Servei Meteorològic de la Generalitat.
- Segons el Tercer Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya, per al període 2031-2050 s'espera un descens del 6,8% de la mitjana anual pluviomètrica. **Per al 2051 s'espera una davallada del 17,8% de la disponibilitat d'aigua a Catalunya.**
- Avui dia l'agricultura consumeix el 72,2% de l'aigua de Catalunya. Del 2007 al 2022 la superfície regada a Catalunya ha augmentat un 13%. Però el 65% de la fruita que es produeix en aquestes plantacions s'exporta al mercat estranger.
- L'agricultura i la ramaderia intensiva contaminen les masses d'aigua. Molts aqüífers i pous avui dia en context de sequera no es poden utilitzar perquè estan contaminats. **El 57% dels aqüífers de les Conques Internes de Catalunya es troben contaminats, la majoria a causa dels nitrats que provenen dels purins dels porcs. A més, una macrogranja amb 7.200 porcs necessita almenys 31 milions de litres d'aigua a l'any, gairebé el doble que un municipi petit d'uns 400 habitants.**
- La contaminació per nitrats, provinent dels purins, afecta el 22% de les masses d'aigua superficials (rius) i el 23% de les masses d'aigua subterrànies (aqüífers). De fet, Catalunya és un dels territoris de l'Estat que més nitrats aboca a les seves conques hídriques. En els últims quatre anys, la contaminació mitjana per nitrats va augmentar un 45,2%.

- **Amb la factura de l'aigua la majoria dels ciutadans de Catalunya paguem un sobrecost d'uns 3.000€/any per potabilitzar-la.**
- Un turista de luxe a Barcelona consumeix 5 vegades més aigua que el consum domèstic d'un barceloní. I és que el 25% dels grans consumidors de la ciutat són hotels.
- Mentre alguns pobles s'abasteixen amb cubes i pateixen talls durant la nit, la massificació turística i l'arribada de 15 milions de turistes estrangers l'any 2022 és una clara mostra d'una injustícia amb l'ús de l'aigua.
- El consum domèstic a Catalunya és sota respecte al d'altres països. L'estalvi de les llars és important, però el principal problema radica en el fet que "es treu massa aigua dels rius" per a fins productius.
- **A Catalunya el 78% de de la població és abastida per operadors privats d'aigua que el seu únic objectiu és fer negoci amb la gestió de l'aigua. La gestió privada ofereix uns preus un 22% més cars en comparació amb la gestió pública.**
- El preu mitjà de l'aigua a Catalunya ha augmentat un 66% entre 2008 i 2015, i pel període més recent 2012-2022 ho ha fet en un 32% segons l'Observatori de Preus de l'ACA.
- L'Ebre ha perdut la meitat de l'aigua en 25 anys.

→ *La informació sobre el funcionament de les diverses fases d'emergència per sequera es pot trobar aquí:* <https://www.naciodigital.cat/noticia/267570/emergencia-1-2-3-sequera-restriccions-diferencies-semblances>

→ **Alguns debats que en sorgeixen**

Notes entrevista-tertúlia conseller Mascort a Els Matins de TV3 (17/01/24)

Responsabilitat, finançament i competències dels ajuntaments

- El conseller Mascort afirma que decidir invertir o no en l'estat de les xarxes d'aigua dels municipis és responsabilitat exclusiva dels ajuntaments. Diu que si ara decideixen invertir-hi, la Generalitat els dona suport amb ajudes. Ajudes que donen, però que després no és capaç d'assumir la gestió de l'allau de sol·licituds que envien els ajuntaments (més de 800 sol·licituds).
- És un debat que fa anys que dura i que cal abordar. Com es detallen les competències i les responsabilitats dels ajuntaments? Fins on la Generalitat se'n pot despreocupar en un tema de summa importància com és la sequera?
- Els ajuntaments són responsables de l'aigua en baixa, però la majoria dels ajuntaments tenen concessionat el servei de l'aigua i el que passa és que no tens aquest control tan directe malgrat tenir la responsabilitat.
- Si un ajuntament té pocs recursos i poc finançament, segurament es prima allò que pot generar més impacte en la fisonomia dels pobles i les ciutats.

Política col·laborativa

- No pot ser que es traspassin responsabilitats. En moments d'emergència s'ha de promoure una política col·laborativa, que passa perquè la Generalitat col·labori amb els ajuntaments, que aquests col·laborin amb els veïns i que els veïns ho facin entre ells.
- El que no es pot permetre és que a hores d'ara encara estiguem discutint com es gestiona l'aigua i qui en té la culpa.

Revertir la situació actual amb infraestructures que es proposen a 5 anys vista

- L'exemple de les canonades per portar aigua cap al Priorat. Fins al 2027 no hi haurà noves concessions. El Govern demanarà una nova concessió per omplir els embassaments de Siurana-Guiamets només per l'època d'hivern, l'equivalent a una pluja de 100.000 L m⁴ l'any perquè hi pugui haver reg de suport per la vinya i l'olivera. És una quantitat petita que no es mou de la conca hidrogràfica de l'Ebre.
- Com pretén el Govern de la Generalitat resoldre la situació d'ara? Amb infraestructures que no estaran operatives fins d'aquí a 5 anys? Perquè la situació actual és que la mitjana dels embassaments és del 16%, sense parlar de la sedimentació que s'acumula, que segurament redueix aquest percentatge.

“És indiferent d’on arriba l’aigua que es transportarà en vaixells”

- El conseller ha afirmat que tindran a punt les instal·lacions i els vaixells per a quan sigui el moment de portar aigua a l’ATM. El que també diu és que li és indiferent d’on vindrà l’aigua, “que vingui d’on sigui més fàcil portar-la, sigui Tarragona, Marsella o Mallorca”.
- Afirmar que no es portarà més aigua de l’Ebre de la que té concedida el CCAAIT, i que l’àrea de Tarragona en breus setmanes entrarà en prealerta, fet que significa que està gairebé en normalitat i que no té problemes d’abastiment pel conjunt de la ciutadania.